პროლეტარიანო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურული საქართველო

30 სექტემბერი 1936 წ. | საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის ათთვლიური ორგანო | ფასი 50 კაპ. | № 16.

გაეაძლიეროთ შემოქმედებითი აქტივობა

მწერალთა ორგანიზაციის მუშაობა უნდა გარდაქმნას. იგი უნდა წარმოადგენდეს ერთ-ერთ ფორ ძლიერ იოდერ - შემოქმედებითი კოლეტივს; მწერალთა კავშირის სექციები კოლექტიურ - შემოქმედებითი ლაბორატორიებად უნდა გადავაქციოთ, გადაჭრით უნდა გაძლიერდეს ჩვენი საგამომცემლო ორგანიზაციების და რედაქციების პასუხისმგებლობა მწერლობის იდეურ-მხატვრული ხარისხისათვის—ასეთი დასკვნები გამოიტანა საქართველოს საბჭოთა საბჭურლო საზოგადოებრივრობამ ამას წინათ ჩატარებული ცხოველი დისკუსიისაგან ფორმალიზმისა და ნატურალიზმის საკითხებზე.

საზაფხულო პერიოდმა ნაწილობრივ შეაჯერხა ამ ამოცანებიდან გამომდინარე პრაქტიკულ ორგანიზაციული ღონისძიებათა განხორციელება. ამიტომ მწერალთა ორგანიზაციის და მისი სექციების მუშაობის ფორმებისა და მეთოდების გარდაქმნა იდეურ შემოქმედებითი მუშაობის გაძლიერების თვალსაზრისით არსებითად ეწყება იწყება.

მეტად რთული და საპასუხისმგებლო შემოქმედებითი ამოცანების წინაშე სდგას ამჟამად საბჭოთა მწერლობის მთელი კოლექტივი, თვითეული საბჭოთა მწერალი.

ახლოვდება დიადი პროლეტარული რევოლუციის ოცი წლისთავი. საბჭოთა ხალხის და მთელი კვეყნის მშრომელთა ამ დიდებულ დღესასწაულს საბჭოთა მწერლობა უნდა შეხვდეს ახალი შემოქმედებითი მიღწევებით — პოეტური, ბელეტრისტული და დრამატურგიული ნაწარმოებებით, რომლებმაც მკვეთრ მხატვრულ ფორმებში უნდა გამოხატონ ჩვენი დიადი საშობაოლის გმირი ხალხის ბრძოლისა და შემოქმედების ბრწყინვალე ისტორია პროლეტარულ რევოლუციის ოცი წლის მანძილზე.

ოქტომბრის რევოლუციის ოცი წლის თავისათვის შემოქმედებითი სამზადისის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მომენტს შეადგენს ქართველ საბჭოთა მწერლების ზონაღლეობა მრავალ ტომეულში „ორი ხუთეულადი", მთელ რიგ ქართველ მწერლებს დაკისრებული აქვთ მოვალეობა ხსენებულ მრავალტომეულში შემოქმედებითი ძიებანი წარადგინონ უზრუნველყონ მის ფურცლებზე იმ დიადი ჭარებისა და ბრძოლების ასახვა, რომლებითაც ბასიადდება ეკუთვნი ჩვენი ორდენოსანი რესპუბლიკის, საკართველოს ისტორია პროლეტარული რევოლუციის წლებში.

თითქმის ყოველი ავტორი შემოქმედებითი ძალა ქართველი საბჭოთა ლიტერატურისა ამჟამად ჩაბმულია შემოქმედებითი მუშაობაში დიდი პროლეტარული დღესასწაულისათვის ღირსეულად მოსახვედის მიზნით. მწერალთა ორგანიზაციის და მისი ყველა სექციების პირველხარისხოვან ამოცანას წარმოადგენს დაწვრილებითი ზეისწავლის თვითეული პოეტის, ბელეტრისტის და დრამატურგის მიმდინარე შემოქმედებითი მუშაობა, ყოველმხრივად დაეხმარის თვითეულ მწერალს მათ მიერ განზრახული ნაწარმოებთა შექმნისათვის აუცილებელ პირობათა შექმნით და კოლეტიკური შემოქმედებითი მუშაობის გაძლიერებით უზრუნველყოს ამ ნაწარმოებთა მაღალი იდეურ-მხატვრული დონე.

მწერალთა კავშირის სექციებმა უკვე გაშალეს მუშაობა ამ მიმართულებით. საჭიროა ამ საქმიანობაში შეტანილი იქნას მეტი გეგმიანობა, კონკრეტულობა და იდეურ-პოლიტიკური სიღრმე.

მწერალთა კავშირის პოეტების სექციათ დაუყოვნებლივ უნდა განაახლოს პოეტთა ახალ ნაწარმოებების, დაუბეჭდავ ლექსებსა და პოემების წინასწარი კოლექტიური განხილვა-დამუშავება. საჭიროა შესწავლილ იქნას ჩვენი მოწინავე პოეტების შემოქმედებითი გზა ცალკეულ პოეტთა შემოქმედებითი მუშაობის გარშემო დისკუსიების გაშლით. მწერლობის სისხდავნის და ხალხურობის ამოცანასთან დაკავშირებით პოეტური ფორნების წინაშე წამოიჭრა მრავალი აქტუალური შემოქმედებითი პრობლემა, რომელთა სწორი გადაწყვეტა შესაძლებელია მხოლოდ კოლეტიკიური იდეური მუშაობის პირობებში.

ყველა ეს ამოცანები გათვალისწინებულია პოეტთა სექციის მუშაობის გეგმაში, მაგრამ საკითხს სწავლეტ არა გეგმა, არამედ პოეტთა აქტიური ერთსულოვანი ამოძრავება ამ გადაფდებელ ამოცანათა განხორციელებისათვის.

მეტად სერიოზული მუშაობის ჩატარება მოეხდება ახლახან ჩამოყალიბებულ მწერალთა კავშირის პროზაიკოსთა სექციას. უკანასკნელ ხანებში დაგროვდა მთელი რიგი მნიშვნელოვანი ბელეტრისტული ნაწარმოებები, რომლებიც მოითხოვენ პროზაიკოსთა კოლეკტივის მიერ ღრმად შესწავლასა და შეფასებას.

ამ მუშაობის პროცესში პროზაიკოსთა სექციია არა მარტო დიდ სარგებლობას მოიტანს დასახელებულ მწერლებს ათ ნაწარმოებებში შემნეული ამა თუ იმ ნაკლოვანებების გამოსწორების თვალსაზრისით, არამედ ამავე დროს დაიგროვებს დიდ შემოქმედებითი გამოცდილებას ჩვენი ლიტერატურის შემდგომი განვითარებისათვის.

ანალოგიური მდგომარეობა გვაქვს დრამატურგიის სფეროშიც. თეთქმის ყველა თვალსაჩინო ქართველი დრამატურგი ზიმდნენ ერთ-ერთ ან ორ ახალი დრამატურგიული ნაწარმოებით.

დრამატურგთა სექციია შეუფდა ამ ახალ ნაწარმოებთა განხილვასა და დამუშავებას. მაგრამ ზეჩინა შემთხვევა, როცა დრამატურგთა კოლეკტივი თავის წევრის ნაწარმოებს არ იცნობს მაშინაც კი, როდესაც პიესა ცნობილია თეატრებისათვის და სარეპერტუარო ორგანოებისათვის. დრამატურგთა ორგანიზაცია უფრო ახლოს და კონკრეტულად უნდა მიიდგეს თვითეულ დრამატურგის შემოქმედებითი მუშაობას. ეს საქმე უნდა გადაიქცეს დრამსექციის საქმიანობის მთავარ შინაარსად დრამატურგის შემოქმედებითი საკითხებზე თეორიულად დამუშავებასთან ერთად, დრამსექციამ უნდა იბრძოლოს ჩვენს თეატრებთან და სასცენო ხელოვნების მუშაკებთან უფრო მეფერო კონტაქტის დასამყარებლად, რადგან თეატრებთან მჭიდრო თანამშრომლობაში მდგომარეობს მთელი დრამატურგიის შემდგომი განვითარების პირობა.

მთელი მწერალთა ორგანიზაციის და მისი ყველა სექციების საქმიანობის ერთ-ერთ ძირითად მომენტად უნდა გადაიქცეს ახალგაზრდა კადრებთან აღმზრდელობითი მუშაობის გაღრმავება. თუ დღემდე ლიტერატურულ ახალგაზრდობასთან მუშაობას მხოლოდ ჟურნალი „ჩვენი თაობა" აწარმოებდა, ამიერიდან ამ ფრიად საპასუხისმგებლო და საპატიო ამოცანისათვის ბრძოლაში უნდა ჩაებას მწერალთა მთელი კოლექტივი.

ცნობილია, თუ როგორ გაიზარდა უკანასკნელ წლებში მშრომელი ბასების დაინტერესება მხატვრული ლიტერატურის საკითხებით. ეს გარემოება მწერალთა ორგანიზაციის წინაშე მთელის სიმწვავით აყენებს მასიურ ლიტერატურულ მოძრაობის გაძლიერების ამოცანას. განსაკუთრებით უნდა გავამახვილოთ ყურადღება საკოლმეურნეო მასების და ჩვენი რესპუბლიკის სარაიონო ცენტრების ლიტერატურული მომსახურების საკითხებზე.

გადაჭრით უნდა გავაუმჯობესოთ ლიტერატურის შემსწავლელი წრეების მუშაობა. უნდა უზრუნველვყოთ ისინი მაღალხარისხოვანი პროგრამებით და კვალიფიციური ხელმძღვანელებით. ზედმეტია ლაპარაკი იმის შესახებ, თუ რამდენნი დიდია ყველა ამ ამოცანათა განხორციელებაში კრიტიკოსთა კოლეკტივის როლი და პასუხისმგებლობა.

კრიტიკოსთა სექციამ კი ჯერაც ვერ გარდაქმნა და ვერ გაიცხოველა თავისი მუშაობა ამ მოთხოვნათა საფუძველზე.

მწერალთა ორგანიზაციამ თავიდ თავზე აიღო ვალდებულება, რათა პროლეტარული რევოლუციის 20 წლის თავისთავზეს შეიქმნას ახალი მხატვრული ნაწარმოებები იმ გიგანტიურ მშენებლობის მასალებზე, რომელიც მიმდინარეობს ამჟამად კოლნიდის ველზე. ამ მუშაობაში ჩაბმულია საუკეთესო ქართველ საბჭოთა მწერლობის კოლეკტივი. მწერალთა ორგანიზაციამ ყოველმხრივი დახმარებით და ხელისშეწყობით უნდა უზრუნველყოს ამ კონკრეტულ შემოქმედებითი ამოცანის წარმატებით განხორციელება.

ამ საბრძოლო ამოცანათა განხორციელება შესაძლებელია მხოლოდ ჩვენი ლიტერატურის ყველა მომქმედი ძალების იდეურ-შემოქმედებითი კონსოლიდაციის და ერთსულოვანი ამოქმედების პირობებში.

რევოლუციური სიფხიზლე, მწერლობის იდეურ პოლიტიკური სიმახვილე, ჩვენი დიადი ეპოქის შესაფერი მხატვრული სიღრმე უნდა განსაზღვრავდეს მთელს ამ მუშაობას. ამას მოითხოვს მწერლობისაგან ჩვენი სამშობლოს მშრომელი ხალხი, ამით უნდა უასუხოს საბჭოთა მწერლობამ ამ განუსაზღვრელ ყურადღებასა და მზრუნველობას, რომელსაც მწერლობის მიმართ განხორციელებს მთელი ჩვენი ქვეყანა.

ხალხური ლექსები სტალინზე

სტალინზე

უნდა ვიამბო ახლები,
ერთ აღარ იყოს ძველია,
ეგები უთხრათ სტალინსა
ლექს ნაუბარი ჩემია.
გაითქვა სამხლეარს გარეთა,
სტალინ, სიმძლავრე შენია,
გამგრდა ჩვენი ქვეყანა
მაგრა ჩასჭიდე ხელია.
მტერ მიჯნას ვეღარ გადმოვა,
დიდო მკვლრისა ფერია.
კარგებ გაყავ პარტიელები,
ეგეთი, როგორც ვეფხია.
წამოვა მთის ხევსურები,
ოღონ ხმა დასწვდეს შენია,
მხარზე ქართულებ თოფები,
წელზე გამჭრელი ხმლებია.
მობრძანდი ხევსურეთშია,
ადგილ იხილე ჩვენია,
გაიცან მთის ხევსურები,
ზოგ ახალ, ზოგიც ძველია,
წამოხვალ მაშინაითა,
თან წამოგყვება ბერია.

მოქმელი **თამარ ჭინჭარაული.**
ჩაწერა **ირაკლი ხორნაულმა.**
დუშეთის რაიონი.

სტალინი—ქვეყნის ბელადი

სტალინი, ქვეყნის ბელადი,
ქორ-შეიარდენი მთისაო,
ეგრე დაჰბრუნავს მშრომელ ხალხს,
როგორც რომ მამა შვილსაო.
ჯერ კიდევ ჯავრი აწუხებს
ურჯულო მდიდრებისაო.
ნურას იჯავრებ, ბელადო,
ნურას გაიფოთხომ ძილსაო,
მტერს ერთ ბატკანსაც არ მივცემთ,
არც ერთ თიკანსა თხისაო.
აშენე სასახლეები,
ლამაზ ნაგები ქვისაო,
მოქარგე ოქრომკედითა,
შუქ მიაყენე მზისაო,
შენით ვამაყობთ, ბელადო,
ჩვენი ხარ, განა სხვისაო,
ისე ავკაფოთ დუშმანი,
როგორც ტოტები ხისაო.
შენ იდღეგრძელე, ბელადო,
მანამდენ წყალი დისაო;
სახელი ჯუღაშვილისა,
როგორც ამოსვლა მზისაო.
ამაგ ლექსების მოუბნე
სანადიროში ზისაო,
ხელში უჭირავს ჩონგური,
დაჰკრავს და დეიტყვისაო

პავლე გეჯურაშვილი.
ტაბაწყური.

სტალინს

ბელადო, დედის გაზრდილო,
ვეფხო შე სალის კლდისაო,
ვერ შეგაშინა სიკვდილმა,
ელვა რო იდგა ხმლისაო.
შენი ხმა უფრო სქეკავდა,
ქუხილჯრ ზარაზნისაო.
ბეერჯერ გირბინა სიკვდილმა,
გამოგზავნილმა მტრისაო,
შენი ნაწრთობი ფოლადი
ყუა-პირული სჭრისაო.
ყველაზე მაღლა დაჰბრუნავ,
არწივო მაღლის მთისაო.
შენით ვართ მაყურებელნი
იმ მოთამაშე მზისაო,
მტერ თუ სადმ შემოგვეპარა,
ქართულ ხმალ კიდევ სჭრისაო,
შვიდ დღეში გავავლენებთ
სავალსა შვიდის თვისაო.
ისე გაუხდით სამეფოს,
წისქვილს უგვიდნენ ხრიღლსაო.
ე მაგის მალექსეტელი
საყორნის მთაზე ზისაო,
ითვლის და ითვლის ლექსებსა
იმ დიდი სტალინისაო,
შუღარას ნალექსებია,
ნუ ვისად იტყვით სხვისაო.

ტაბაწყური. მწყემსებში გაგონილი.

გეჯურაშვილი პავლე.
ჩამწ. **ვახტ. კოტეტიშვილი.**

მწერალთა კავშირში

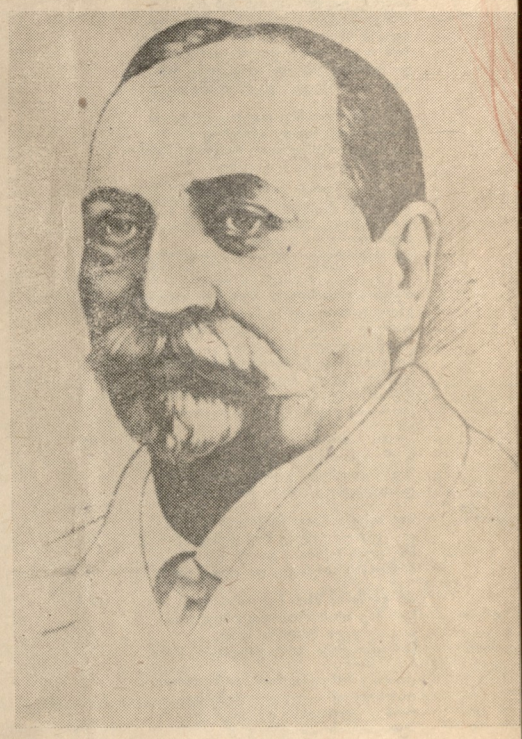

მწერალთა კავშირის სამდივნომ თავის მორიგ სხდომაზე დაამტკიცა სექციების სამუშაო გეგმები.

გეგმების მიხედვით, მთელი მუშაობა სამდივნოს სექციებში გადაუტანია.

პოეტების სექცია სისტემატიურად მოაწყობს ახალი, დაუბეჭდავი ლექსების კითხვის საღამოებს. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა ახალგაზრდა კადრების მუშაობას. გარდა ყოველდღიური კონსულტაციისა, თვეში ერთხელ მოეწყობა ახალგაზრდა პოეტებისა და დამწყებ ავტორთა შემოქმედებითი საღამოები.

ჩატარებული იქნება რამდენიმე მოხსენება პოეზიის გარშემო: „დანტე და რუსთველი", „ფოლკლორი და თანამედროვე პოეზია" და სხვა.

სექციას განზრახული აქვს ნოემბერში მოაწყოს პუშკინის საღამო, რომელზედაც წაკითხული იქნება ქართულად თარგმნილი პუშკინის ლექსების საუკეთესო ნიმუშები.

დეკემბერში მოეწყობა ილია ჭავჭავძისადმი მიძღვნილი საღამო, რომელზედაც ფართოდ იქნება გაშუქებული ილიას პოეტური მემკვიდრეობა.

საღამოების სერიიდან „თანამედროვე მწერლების პორტრეტები" სექცია პირველ რიგში მართავს ამხ. სანდრო შანშიაშვილის შემოქმედებითს საღამოს.

პოეტების სექცია აგროვებს ამხ. სტალინისადმი მიძღვნილ ახალ ლექსებს. ეს ლექსები კრებულის სახით გამოსაცემად გადაეცემა „ფედერაციას".

პროზაიკოსების სექციაა ახლახან ჩამოყალიბებული ორგანიზაციაა მაგრამ მას ამ თვითვე სწორი ხაზი აუღია თავისი მუშაობის საწარმოებლად.

სექციის მუშაობა ძირითადად განისაზღვრება ცალკეული პროზაიკოსების შემოქმედებითი საღამოების მოწყობით. ამ საღამოებზე გარჩეული იქნება ახალი მხატვრული ნაწერები. სექციას განზრახული აქვს გაარჩიოს შემდეგი ნაწერები:

კონსტანტინე გამსახურდიას „მთავარის მოტაცება", პავლე საყვარელიძის „გზები და ბილიკები", სოლომონ თავაძის „ფრთები", მიხეილ ჯავახიშვილის „ქალის ტვირთი", პანტელეიმონ ჩხიკვაძის „ბურზაყან დადგმული-ლიანი", კონსტანტინე ლორთქიფანიძის „ძირს სიმინდის რესპუბლიკა"-ს მეორე წიგნი. ალექსანდრე ქუთათელის „პირისპირ" (მეორე წიგნი), შალვა დადიანის „ურღუში" და აკაკი ბელიაშვილის „მოთხრობები".

ბოლოს, ...

წინაპრებს

„აჰა დაბნელდა მზე. ასე რომე წერაი აღარ ეგებოდა და გალატოზნი აღარა ხედვიდეს საქმესა. თუე იყო იოსანი, ‚დღე პარასკევი ქორონიკონი რმ (1460). თე რაი მოსდგბის, ღმერთმან უწყის“...

XV ს. მ ი ნ ა ს წ ო რ ი.

1.

მზე დაგემალათ, მზემ გიღალატათ,
ბნელმა გაგხადათ უხილავათა!
მზემაც ინდომა ერთხელ შაბაში!..
არც იყო დილა, აღარც დაისი...
შიშით გეკროდათ ცოლი და ბავშვი,
გაგიწყრათ ღმერთი ადონაისი!

შესწყვიტეთ მღერა, გარჯა და ლხინი,
სადღაც ისმოდა ცხენის ჯიხვინი...
მისჩერებოდით ცახედ ერთ წერტილს,
ვეღარა სწერდით, ან რას დაესწერდით!
შიშით და ზარით გული დაიწვით
და ჰკითხულობდით ზარდაცემულ:
„თუ რა მოხდება, ეს ღერეომა იცის!“

ისევ გამოჩნდა მზე დატკრეცილი,
წითელ ღვეღფებად აქოფებული
და თქვენ აბღავლდით, როგორც ნახირი,
სიცხეში წყალზე დაწოფებული!

ისევ გაბრწყინდა ცანი ცათანი:
„მზეს ეერ ჩაყლაპავს ლეკიათანი!“
და ისევ ისე კლდეებზს ჩრდილში
ხმები გძირული დაბუგუნეთ
და გაგრძელეთ კელვ საუკუნე!

2.

თქვენ აღარა ხართ, მშვიდობა თქვენდა,
გადაგეყარათ გულზე ნაკარი;
დაირღვა, რაც კი თქვენით აშენდა,
შეყუჩდა თქვენი ნაიკაკარი...
ბევრჯერ თქვენს მერეც მზეს გველეშაპმა
ყელზე მოაგდო შავი ბაფარი,
მაგრამ რაც ოხდა, ერთი არ არი?
ღრმა საფლავებში ხომ გაასწარით!

აღარა ჩანხართ... თქვენი სახელი
ნაფნომ თოვლივით გაუჩინარდა,
შეგრჩათ ომები, გრძელი სუფრები
და სადილსუკან ძილი ჩინართან...

მზე თქვენი წილი ჩამქრალი არი
და ცეცხლი გულზე მოჭიდებული;
მზე დღეს ჩვენია... გააქეს ბრიალი,
ბრწყინვავს სხივსავსეე და დიდებული!

არ გვეშინია მზის ჩაქრობისა,
ჩვენ მზე არასდროს დაგვიბნელდება;
აღა გვ[illegible]ვია ბუნების შიში,
წარკვეთილება, არც დაფეთება!

და რაც მოხდება, ჩვენ მას შეეხარით,
თავისუფლება ყველგან იქუხებს,
რისხვა ქვეყნელში დაავსებული
შურისძიებით ამოიღუღებს!

ვხედავთ სამშობლოს გამხიანებულს,
ფრთას იფარ[illegible]ებს ჩვენი ოცნება;
ითხრება მონის მონური სული
და ფეხვიანად გაიტყორცნება!

თქვენ საფლავებზე ვდგევართ ამაყად,
ერთპირ, ერთსიმხნით, ერთძლიერებით;
ჴღვასაც და ცასაც ჩვენს ტერფს დავარტყავთ
ჩვენ — გამარჯვებით ბედნიერები!

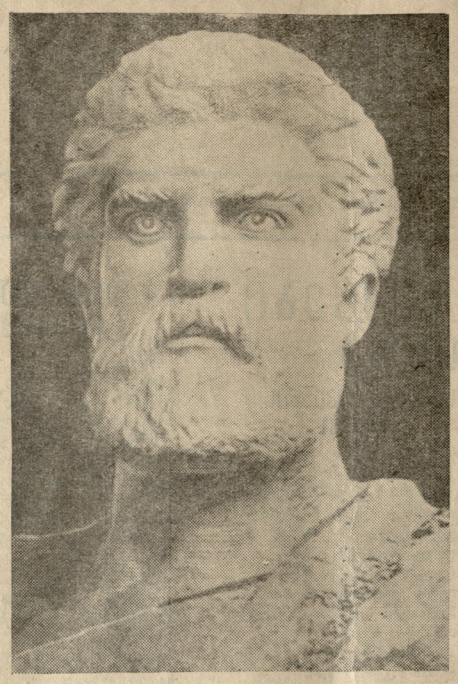

ᲙᲔᲪᲮᲕᲔᲚᲘᲡ ᲜᲘᲣᲢᲘ, ᲠᲝᲛᲚᲘᲪᲘ ᲓᲐᲘᲓᲒᲛᲔᲑᲐ ᲥᲝᲛᲔᲜᲐᲠᲘᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲮ. ᲑᲐᲦᲨᲘ ᲝᲥᲢᲝᲛᲑᲠᲘᲡ ᲓᲔᲓᲘᲡᲐᲡᲬᲘᲜᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲝᲓᲔᲚᲘᲡ ᲛᲘᲮᲔᲓᲕᲘᲗ. ᲤᲝᲢᲝ Დ. ᲒᲝᲠᲒᲐᲫᲘᲡᲐ.

ᲓᲘᲓᲐ ᲙᲠᲬᲐᲜᲘᲡᲘᲡ ᲑᲐᲦᲨᲘ

ცისკრის ვარდი დაეყარა კრწანისს,
ქარავანი ბორჩალოდან მოდგა!
ვეგებები გუმბათებს და მწვანილს,
მემაწყნეთა უკანასკნელ მოდგმას.

და მძეავლი არაგველთა ხიდთან
მხოლოდ ერთი ლაშპარი-ია ბეოტეკს:
სხივთან ერთად ჩამოვარდა ხიდან
ჩიტისაგან დაკენკილი თუთა.

მე ამ თუთის გაბრდილი ვარ განა,
მისი სიტკბო ჩემს ძარღვებში სწვეთავს:
დიდ მომღერალს მე ვინ დამამგვანა,
ჩემი მიწა თუ არ მექნნა მწეთა?

მოდარებულ ცის ნიშანზე ვხედები,
შუადღისას უღვთოდ უნდა დაცხეს,
ხე შეირხა მიმოხლილი ფრთებით,
მტრედის გუნდი დაიფრინ[illegible]ა ცაცხვებს...

1929 წ. მაისის 4.

ეს ორი ლექსი ამოღებულია **გიორგი ლეონიძის** ლექსების „წიგნიდან, რომელსაც ბეჭდავს სახელგამი.

ᲘᲝᲐᲜᲔ ᲑᲐᲯᲝᲜᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡ „ᲙᲐᲚᲛᲐᲡᲝᲑᲐ“

საქართველოს სახელგამმა კიდევ ერთი დიდი საქმე გააკეთა, უკეთ ვთქვათ, დააწყო, იოანე ბატონიშვილის „კალმასობის“ პირველი წიგნის გამოცემით.

ქართული პროზის ხამდელი ისტორია ჯერ დაიწერება, სანამ ჩვენი პროზის დიდი მეძაკეფლოვნის სავსებით გამომზეურება არ მოხერხდება. იოანე ბატონიშვილის კალმასობა არც მოთხრობაა, არც რომანი და არც დიალოგი, თუმცა იგი დიალოგის სახითაა თითქმის დაწერილი. მე ვიტყოდი, ეპისტოლეოდ ეს ზრომა უფრო მოგზაურობას მიემსგავსება. ყოველ შემთხვევაში პირველი წიგნი მოგზაურის მემუარებს მოგაგონებთ. ეს ეპისტოლეა სუსტი იყო ჩვენში, სოფლიანა, რამდენს დახეტიალობდნენ ჩვენი წინაპრები ირანში, ინდოეთში, ავღანისტანში, მცირე აზიისა და თურქეთში, მოგზა

„ვეფხის-ტყაოსნის“ დაბოლოების შესახებ

პროფ. ვუკოლ გერიძე

ასე დავიწყოთ.

„ვეფხის-ტყაოსანში“ ჩვენს ყურადღებას იპყრობს ორი მომენტი: სიყვარული და მეგობრობა-ძმადფიცი. მეგობრობა-ძმადფიცს მეტად დიდი ადგილი აქვს დათმობილი ნაწარმოებში. ერთი შეხედვით, თითქოს იგი ორთოგვარესი, უპირატესი (იხ. ნ. მარრი: «Грузинская поэма «Витязь в барсовой шкуре». Шоты из Руставы, 424—425).

ამართლაც.

დიდი ძეგლის შემდეგ ავთანდილმა მოიახა ტარიელი. ჭირი მისი გაიყო, შეიტყო, თუ რა სტანჯავდა ვეფხის-ტყაოსანს და, მიუხედავად იმისა, რომ მთელი თავისა არსებით უყვარს თინათინი, ჩრდილოეთს ამ სიყვარულს, მას გულში იკლავს და აღფრთოვანებით მიმართავს ტარიელს:

„ამა დღესმა დამაფიწა, ჩემ გული ერთ დამიდო (ე. ი. თინათინი).

დამიგდია სანსახური, იგი იქმნას, რაცა გრწყდეს;

იაგუნდი ეგრეცა სჯობს, ათასჯერეცა მინა მინდეს,

შენ გიფალო სიკეთდილმდის, ამის მეტი არა მიმდეს“.

იაგუნდი აქ ძმადფიცია, გამტანობაა, სიმტკიცე მარადიული, ხოლო სიყვარული დასახელია მინიდ, რომელიც ათასჯერ რომ მინად გადაიქცეს, ათასჯერ გამინდეს, ათასჯერ შეიმატოს, გაიდიდოს თავისი სიკეთე, მაინც ვერ შეეფერება იაგუნდს, ე. ი. მეგობრობას.

ასეთია ძმადფიცი, მეგობრობა.

ნაწარმოებში (ხელნაწერებში) იგი ორ ეტაპზეა წარმოდგენილი: პირველ ეტაპზე მეგობრობა უფრო პიროდი ხასიათისაა, მარტოოდენ სამი გმირის ფარგლითაა შემოზღუდული, ხოლო მეორე ეტაპზე იგი უფრო ფართოდაა გაშლილი. როგორი უნდა იყოს ჩვენი განწყობა ამ ეტაპებისადმი? თუ ჩვენ მარტო პირველი ეტაპით შეჯზღუდავთ მეგობრობას, მაშინ ნაწარმოები უნდა გავათავოთ აქ, სადაც „ბოროტსა სძლია კეთილმან“, ე. ი. ქაჯეთის ციხის აღებით: აქ მეგობრებმა მოიახადეს თავიანთი მოვალეობა, და ტარიელმაც მიაღწია თავის სწადილს, გამოიხსნა ნესტანი.

მაგრამ ვახეურხეთ კი ჩვენ აქ ნაწარმოების შეწყვეტას? ვერა: არა თუ ყველა ხელნაწერი, **ბეჭდური ტრადიციაც ვერ აბოლოებს აქ ნაწარმოებს და წინ მიდის, ხოლო წინსვლას მეგობრობის მეორე ეტაპში გადავეკარო.**

ასე: მისეული ტარიელისა ზღვათა მეფისას და ფრიდონისას, ქორწილი ტარიელისა და ნესტანდარეჯანისა ფრიდონისაგან — მეორე ციკლის, მეორე ეტაპის ამბებია, ხოლო რაკი ამ მეორე ციკლში გადაველთი, შუა ზაზე ვერ გავჩერდებით, ბოლომდე უნდა მივდეთ: დავიწყოთ ქაჯეთის ციხის აღებით და ბოლომდე მივიდეთ. რატომ? იმიტომ რომ სწორედ ამ ბოლო ნაკვეთშია გაშლილი მეგობრობის მეორე საფეხური.

სახელდობრ: **ტარიელი რომ თავის საწადელს მოაღწევს, იგი რომ განახორციელებს მეგობრებს დახმარებით საყვარელს, ძმადფიცი, მეგობრობა ოდნავად არ ცხრება, პირიქით, იგი უფრო ღრმავდება, ფართოვდება და გადაიზრდება ერთა სოლიდარობაში.**

ამ ინტერესს „ვეფხის-ტყაოსანს“ ვერ ეუცავრთმევთ, იგი ერთი თავაურთავანია და თუ ეს ასეა (უეჭველად ასეა!), მაშინ ქაჯეთის ციხის აღებს შემდეგ საჭიროა ზეიმი დაუცხრომელი, თავისებური „გადაპატიჟება“, ძმადფიცისათვის ქორწილის გადადება და, როგორც დაგვირგვინებენ ამ სოლიდარობისა, საერთო იერში ტარიელის მტრის წინააღმდეგ, ინდოეთის განთავისუფლება და ტარიელის ტახტზე დასმა.

ყველაფერი ეს კი ქაჯეთის დაპყრობის შემდეგ იწყებოდა, მაგრამ თავდება არა იქ, სადაც ეს ეთხტანგადან მომდინარე ბეჭდური გამოცემებშია: ე. წ. **ინდოხატაელთა ამბავიც ამ მოშენტების შემცველია.**

ამოგდება, ვოცელი დაბოლოდა. იგი შოთას უეჭველად ექნებოდა. უეჭველად. კი ბატონო, ამა, რატომაა, რომ განსაზღვრული მომენტის შემდეგ იწყება დაუცხრომელი ლაპარაკი „ვეფხის-ტყაოსნის“ დაბოლოების შესახებ? რატომ ლაპარაკობენ, დაბოლოება შოთას სხვამ ეტუთვაო? ჩვენ ხომ სხვაც ბევრი გვაქვს ძველი ნაწარმოები, მაგალ., „ამირანდარეჯანიანი“ და სხვა. და არც ერთის შესახებ არაფერი ამის მსგავსი არ გვესმის, არც ერთის შესახებ არავითარი ლიტერატურული მოწმობა არა გვაქვს, რომ ნაწარმოებს დაბოლოება აკლდა და დაუმატესო? *).

რაშია საქმე?

უეჭველია, რომელიმე კატასტროფის დროს (და აქვავო კი ხშირი იყო ჩვენში) ნაწარმოების ბოლო დაიკარგა ან მოლიანდა, ანდა დარჩა მხოლოდ ფრაგმენტების სახით. მაგრამ ხალხს ტრადიციით ჯერ კიდევ ახსოვდა „ვეფხის-ტყაოსნის“ ნამდვილი დაბოლოების შინაარსი. და აი, სწორედ ამ **ტრადიციისა და ფრაგმენტების მიხედვით წარმოებს დაბოლოების რესტავრაცია** (შეიძლება სათანადო დაკვეთითაც, აღდგენა და არა მხოლოდ ე. წ. ინდოხატაელთა ამბისა, არამედ შეიძლება სხვა ნაწილებისაც, რაც ჩვენ უცილობლად ძირითადად და ნამდვილად მივინახეთ, როგორიცაა, მაგ., ქორწილი ავთანდილისა და თინთინისა არაბთა მეფისაგან.

წერის მანერა საზოგადოდ, სტილი და ზოგი რამ რეალიებიდანა უცილობლად ხდის იმ გარემოებას, რომ დაბოლოება რესტავრირებული ნოკატორი და მეამბოხე, დიდი მხატვრული ენერგიისა და გემოვნების, ღრმა ფანტაზიის რეტისორი კოტე მარჯანიშვილი, რომლის სახელთან გასეყარელადაა დაკავშირებული რუსთველის თეატრისა და საერთოდ ქართული საბჭოთა თეატრის ისტორია.

„ცხრის წყაროს“ პირველი ბრწყინვალე ფუტკელია ქართული საბჭოთა თეატრის სახელოვანი ისტორიისა. მარჯანიშვილის და მის ირგვლივ გაერთიანებული ახალგაზრდობის მიერ შექმნილ ამ სპექტაკლში უკვე გამოსჩანდა ის ძირითადი მოტივები, რომელთა განვითარებისა და გაღრმავების საფუძვლებზეაც ყალიბდება რუსთველის თეატრის შემოქმედებითი სტილი და საერთოდ ახალი ქართული დრამის ესთეტიკური პოზიციები.

ის მთავარი თვისებები, რისთვისაც ისე ერთბამად შეიყვარა პროლეტარული საზოგადოებრივობის ფართო მასამ „ცხრის წყაროს“ და მისი შემქმნელი თეატრალური კოლექტივი, დღესაც მკაფიოდ გამოსჩანს რუსთველის თეატრის შემოქმედებით პრაქტიკაში, მიუხედავად იმ ღრმა და რთული ევოლუციისა, რომელიც განიცადა ამ თეატრმა თავისი განვითარების მეტად ნაყოფიერ და შინაარსიან გზაზე.

„ცხრის წყაროს“ დიდი გამარჯვებით ფრთაასხმულმა ახალგაზრდა თეატრმა გაშალა მეტად ინტენსიური შემოქმედებითი მუშაობა და ზედიზედ გვიჩვენა ქართველი საბჭოთა თეატრის ისტორიისათვის დაუვიწყარი მაღალ-მხატვრული სპექტაკლები — „ბერი“, „მასკარადი“, „ინტერესთა თამაში“, „ჰამლეტი“, „გაიზნაურებული მდაბიო“, „მზის დაბნელება“ და სხვ.

ცხადია, ამ პერიოდში თეატრს არ გააჩნდა რევოლუციური ხელოვნების მშენებლობის გარკვეული ჩამოყალიბებული სოციალურ - ესთეტიკური კოსეპცია. მის პრაქტიკაში ჯერ კიდევ ძლიერი იყო ფორმალისტური ნოვატორობის, ბურჟუაზიული ესთეტიზმის რეციდივები, მაგრამ დასახლებული შესანიშნავი დადგმებით თეატრი ახდენდა იმ ელემენტთა დაგროვებას, რომელთა საფუძველზდაც უნდა გაშლილიყო პროლეტარიატის თეატრალური კულტურის მშენებლობა.

აღსანიშნავია ის დიდი დაბრკოლება, რომელსაც უქმნიდა თეატრს ამ პერიოდში საბჭოთა დრამატურგიის სისუსტე. მაყურებელი ძასის რევოლუციური გახწყობილების საპასუხოდ შესაფერი რეპერტუარის ძებნაში თეატრი მიმართავდა გერმანელ ექსპრესიონისტული დრამატურგიის ნამუშევრებს კი, რომელთაც ჭარბად შემოქონდათ ქართულ საბჭოთა სცენაზე დასავლეთის ბურჟუაზიული ხელოვნების ამ მიმდინარეობისათვის დამახასიათებელი ინდივიდუალისტურ - მისტიური გაგლება.

სამოოთხი წლის მუშაობის შედეგად ახალგაზრდა რუსთველის თეატრმა შექმნა მთელი ეპოქა ქართველი თეატრის განვითარების ისტორიაში. ქართული თეატრი საბოლოოდ განთავისუფლდა დრომოჭმულ ეტნოგრაფიულ - ეგზოტური რეპერტუარისაგან, მან უკუაგდო ნაციონალისტური განსაზღვრულობის ტრადიცია და ჩვენი სასცენო ხელოვნების დონე ასწია რუსთის მოწინავე თეატრების საუკეთესო მიღწევათა სიმაღლემდე.

სწორედ ამ პერიოდში ჩამოყალიბდნენ ძლიერ შემოქმედებითი ფიგურებად ქართული საბჭოთა სცენის ის საუკეთესო ოსტატები, რომელნიც დღეს მეთაურობენ ჩვენი თეატრის ტრიუმფალურ წინსვლოებას, თუმცა უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში ქართული თეატრის შემოქმედებით კადრი მრავალი შესანიშნავი ახალგაზრდა ნიჭით გამდიდრდა.

რუსთველის თეატრის ისტორიის მეორე პერიოდი იწყება „ზაგმუკისა“ და „ოლეევის“ დადგმით. აქ თეატრი უფრო მკაფიოდ უკავშირებს თავის შემოქმედებით მუშაობას რევოლუციური თანმიმდევრობის მიზნებს და ამოცანებს, უფრო გარკვევით გადადის რევოლუციურ თემატიკაზე და მეტი კლასობრივ-სოციალური მიზნადასახულობა შეაქვს თავის მუშაობაში.

ამას ხელს უწყობს საბჭოთა დრამატურგიის ზრდაც, როგორც რუსეთში, ისე საქართველოში. საბჭოთა დრამატურგია ძლიერად შეიჭრა თეატრში და გადაიქცა საბჭოთა თეატრის მშენებლობის ერთ-ერთ ძირითად ფაქტორად.

„ოლეევა“, „ანზორი“, „ინტერნოს“ — ეს სპექტაკლები განსაზღვრავენ რუსთველის თეატრის განვითარების იდეურ - ესთეტიკურ მაგისტრალს ამ ახალ საფეხურზე. თეატრმა შექმნა რევოლუციური ჭიროიკის ორა ერთი ბრწყინვალე ნიმუში. ამ დადგმებში თეატრმა უფრო მკაფიოდ და ხაზგასმით განავითარა ბრძოლა რევოლუციური ხელოვნების ერთგულულ სპეციფიკის დამკვიდრებისათვის, რაც აუცილებელ პირობას წარმოადგენს ქართული თეატრის ბიერ საკაკობრიო თეატრალურ კულტურაში საკუთარი მნიშვნელობისა და ღირებულების მოპოვების თვალსაზრისით.

მაგრამ ამ ჯანსაღ და დადებით ტენდენციასთან ერთად რუსთველის თეატრის პრაქტიკაში ფეხი მოიკიდა შემცდარ და ყალბ შეხედულებათა მთელმა სისტემამ, რომელმაც თეატრის შემდგომი განვითარება დიდი საფრთხის წინაშე დააყენა.

თეატრის ყოფილმა სამხატვრო ხელმძღვანელმამ რეჟისორ ახმეტელის სახით ყალბ ლიბდაგზე შეაყენა თეატრის შემოქმედებითი გეზი. თეატრის მიერ მრავალი წლის ბრძოლის შედეგად მოპოვებული თითქმის ყველა საუკეთესო ტრადიცია ძან მიიყანა ისეთ უკიდურესობამდე, სადაც თეატრის შემოქმედებითი ძიება თავის აშკარა წინაადმდეგობაში გადადიოდა და თანდათან სთიმაოდა თეატრს ჩვენი რევოლუციური სინამდვილის მიზნებისა და ამოცანებისაგან.

თუ რევოლუციის წინა დროინდელი თეატრის ხატურალიტეტ ყოფაცხოვრებითი განსაზღვრულობის დასაძლევად საჭიროა იყო და გამართლებულიც რუსთველის თეატრის მიერ აღებული ხაზი პერიოდისა და რევოლუციური რომანტიზისაკენ, თეატრის ყოფილმა სამხატვრო ხელმძღვანელობამ უკანასკნელ ხანებში ეს პრინციპი თავის მუშაობაში მიიყანა თეატრის მიერ ყოფა-ცხოვრებითი მოძრეტის სრულ იგნორაციამდე—მან ვერ გიაკო ის ელემენტი რული ჭეშმარიტებაც, რომ ჩვენს რევოლუციურ სინამდვილეში გმირობის ნამდვილ წყაროს სწორედ მებრძოლი კლასის ახალი ცხოვრების ყოველდღიურობა, მისი შრომისა და ბრძოლის ყოფითი სინამდვილე წარმოადგენს.

ყოფისა და გმირობის ურთიერთდაპირისპირება ამ ყოველად შემცდარ თვალსაზრისის ნიადაგზე შედგარი თეატრის ხელმძღვანელი ახმეტელი ვეღარ ახეხნებდა დამყარებოდა ძირითადად ჩვენი სინამდვილის თემატიკას, გამოეხატა რევოლუციური თანამდროვეობის ძირითადი პროცესები, მისი შემმქმედი ადამიანების სახეები.

ამრგალი, თეატრის ძველი ხელმძღვანლობა თანდათან შორდებოდა თანამედროვეობის საყოდნეს და ჰკარგავდა რეალისტურ პოზიციას. იგი დაადგა ეგზოტიკური თემების, ეგზოტიკური მასალის დამუშავების გზას.

ამას დაერთო აგრეთვე რუსთველის თეატრის ყოფილი ხამხატვრო ხელმძღვანელის ს. ახმეტელის მიერ პროლეტარიატის კლასოფოიეი კულტურის სოციალისტური შინაარსისა და ნაციონალური ფორმის შესახებ სტალინეური ძოძღვრების უხეშად დამახინჯება და გაყალბება.

იმის მაგერ, რომ საბჭოთა თეატრის ნაციონალური ფორმის დამკვიდრებისათვის ბრძოლა გაშლილიყო ქართული შრომელი ხალხის რევოლუციური ბრძოლისა და სოციალისტური შემოქმედების პროცესების სწორ, რეალისტურ გამოხატულების ნიადაგზე, თეატრის ყოფილი ხელმძღვანელი ახმეტელი დაადგა ეგზოტიკურ - ეტნოგრაფიულ მასალის დათუშავების გზას, რადგან ეს მასალა უფრო მკვეთრად გამოხატავდა განყენებულად და, მაშასადამე, იდეალისტურად გაგებულ „ნაციონალურ სპეციფიკას“.

ცხადია, ნაციონალური ფორმის ამგვარ „ძიებას“ საერთო არაფერი აქვს სოციალისტური კულტურის მშენებლობის იმ ფართისასთან, რომელიც შემოქმედების ეროვნული ფორმების ყოველმხრივ გაღრმავებას და წახალისებას გულისხმობს ხალხთა ურყევი ბეგბრობის, პროლეტარულ ინტერნაციონალიზმის ტრიუმფის საფუძველზე კულტურის დარგში.

ამ ინტერნაციონალურ ერთიანობას ჩვენი სამშობლოს ხალხთა ეროვნულ - კულტურული შემოქმედების სფეროში ასახრდოებს და უზრუველყოფს ამ კულტურათა სოციალისტური შინაარსი — ვინც ცდილობს ერთმანეთისაგან გათიშოს ჩვენი კულტურული მშენებლობის სოციალისტური შინაარსი და ნაციონალური ფორმა, ის წყალს უმარჯვებს ნაციონალიზმის წისქვილს და აკეთებს რეაქციული კლასების საქმეს.

ძველი ნატურალისტური თეატრის მოდუნებული ტემპების უკეთგდება და თეატრში დინამიური რიტმის დამკვიდრება აუცილებელი პირობა იყო ჩვენი სინამდვილის გამხატვებისათვის სცენაზე. მაგრამ უკანასკნელ წლებში რუსთველის თეატრის ყოფილი ხელმძღვანელი ამ საკითხშიაც ისეთ უკიდურესობამდე მივიდა, რომ „რიტმის პრობლემა“ თეატრის მთელი მუშაობის ქვაკუთხედად, თვითმიზნურ პრობლემად გადააქცია.

ახმეტელისათვის რიტმი წარმოადგენდა ნაციონალური სპეციფიკის დამკვიდრების მთავარ საშუალებას თეატრში, ამიტომ მან ყურადღების ცენტრი „ნაციონალური რიტმის“ ძიებაზე გადაიტანა, რომელიც აგრეთვე გახყენებულად და რაღაც ლოგიურ, გარდაუვალ და უცვლელ კატეგორიად იქცა გაგებული.

რევოლუციური იდეის მაგიერ, რომელიც საბჭოთა თეატრის მუშაობა, განსაზღვრელი და ძირითადი უნდა იყოს, აქ გახმასაზღვრელ მომენტად „ნაციონალური რიტმი“ პრობლემად გადაიქეცა.

თეატრის ყოფილმა სამხატვრო ხელმძღვანელმა ფაიქოლოგიზმ ხასის წინააღმდეგ ბრძოლა თეატრში მიიყანა ისეთ აბსურდულ უკიდურესობამდე, რომ უარყოფილ იქნა ადამიანის ფსიქიური ცხოვრების, მისი განცდების და გრძნობების ჩვენების საჭიროება სცენაზე, ფსიქოლოგია როლის „გარეგანი განსახიერების“ „თეორია და პრაქტიკა“, მსახიობის მუშაკმედების „რეფლექსოლოგიური მეთოდი“.

ასეთია ის მთავარი შეცდომანი და დამახინჯებანი, რომელთა მთელი სისტემის დანერგვას ცდილობდა რუსთველის თეატრის ყოფილი სამხატვრო ხელმძღვანელი ა. ახმეტელი.

თეატრის შემოქმედებითმა კოლექტივმა, მისი საუკეთესო მუშაკების აქტივმა მკაცრი წინააღდეგობა გაუწია აშკარად ყალბ გზაზე დადგარ ხელმძღვანელობას. პარტიამ და ხელისუფლებამ გადაახალისა რუსთველის თეატრის ხელმძღვანელობა. ეს ღონისძიება არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გაგებულ იქნას, როგორც მხოლოდ ორგანიზაციული ხასიათის ღონისძიება, ეს გადახალისება უსათუოდ გულისხმობდა თეატრის ძველი ხელმძღვანელობის მიერ დანერგული შეცდომების სრულ გამომჟღავნებას და მათი აღმოფხვრისათვის ბრძოლის აუცილებლობას.

რუსთველის თეატრის შესანიშნავმა კოლექტივმა და მისმა ახალგაზრდა ხელმძღვანელობამ მთელის სიღრმით შეითვისა ის ამოცანა, ერთი სეზონის განმავლობაში თეატრის მიერ შექმნილი სამი წარმოდგენა: „ალატნ კრეჩეტი“, „შემოდგომის ზზაურები“ და „ირსენა“ გვიჩვენებს, თუ როგორის პრინციპალობით და თანმიმდევრობით ბრძოლა თეატრი რეალისტური ხელოვნების პრინციპების დაფფლებისათვის, სოციალიზმის ეპოქის შესაფერი თეატრის მშენებლობისათვის.

თეატრმა უკვე ამ სამი წარმოდგენით უკუაგდო ცალმხრივი „ეგრეგანი სანსახოსნის“ გზა, ყალბი და ხელოვნური სცენიური „რიტმი“ ძ, ფანტომზნური „რიტმიული ა“, ფანტომზნური „რიტმიული ა“ ორანტული“, ეგზოტური - ეტნოგ ფიული და საერთოდ თეატრის ძ ელი ხელმძღვანელობის მიერ დანერ ვილი ის „შემოქმედებითი ხაზ რომელმაც თავისი მკაფიო გამ ხატულება ჰპოვა სპექტაკლებ „ალამარა“, „ლეშმანი“, „ბლეგი“.

გასაგებია, თუ რა სიძნელეს წა მოადგენდა რუსთველის თეატ კოლექტივისათვის ძველი მახინ ტრადიციების ასე ერთბაშად ფ ძლევა. ძველი ხელმძღვანელებ მიერ დაწვეული შეცდომათა ინ ციის სამოოო

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვაჟა-ფშაველას დაბადების თარიღისათვის

სოლ. ყუბანეიშვილი

ვაჟა-ფშაველას დაბადების თარიღის არგვლივ ეზოთა სხვადასხვაობა არსებობს: ზოგი მის დაბადებას 1861 წ. მიაწერს, ზოგი—1862 წელს. ამიტომ საჭიროდ მიმაჩნია შეეგზო ამ საკითხს, რომ ერთხელ და საბოლოოდ გამოირკვეს პოეტის დაბადების ხანდადები თარიღი. ამ თარიღის გამოკვლევა მით უფრო საჭიროა, რომ, როგორც ჩანს, თვით ვაჟასაც კი არ სცოდნია, თუ რომელ წელსა და თვეში დაბადა ის, რაც ერთი შეხედვით თითქოს უსაეჭოობას წარმოადგენს.

1911 წლის მიწურულში „ქართველთა შორის" ს.-კ. გამ. **სახოგადოების**" ჟიურის **გასკოვილ**ებ**ელ**ი „ეფეხის-ტყაოსანი" **ბ**ეჭდ**ავ**ს **ბ**ეჭ**ვ**ი **ბ**ეჭ**ვ**ი **ბ**ეჭ**ვ**ი